

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ”
(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено викладачем кафедри медичної психології та психокорекції *Л. Г. Тарасенко*, за редакцією д. м. н., професора кафедри медичної психології та психокорекції *А. П. Чуприкова*, к. п. н., доцента *Т. М. Вакуліч*

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції (протокол № 6 від 30.01.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Тарасенко Л. Г. Навчальна програма дисципліни “Психологія сексуальності” (для магістрів) / За ред. А. П. Чуприкова, Т. М. Вакуліч. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст дисципліни “Психологія сексуальності”, питання для самоконтролю, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Важливість теми сексуальності, сексуальних стосунків, психо-сексуального розвитку важко переоцінити. Не випадково тема сексуальності присутня в різноманітних сюжетах кінофільмів, витворах мистецтва, літературі. Живий інтерес до сексуальності, її розвитку і формування, до інших, пов'язаних з нею питань, незаперечний не тільки для фахівців-професіоналів, а й для тих людей, які не мають професійного відношення до цієї теми. “Статеве”, “сексуальне” є необхідною і невід’ємною умовою гармонійного розвитку людини, припускаючи зрілі і відповідальні партнерські, подружні і батьківські стосунки. Відчуття себе чоловіком або жінкою, хлопчиком або дівчинкою є одним з найголовніших складових людського самозвешчення. Адже “особистість людини — це завжди особистість або чоловіка, або жінки. Безстатєва особистість — не більше ніж абстрактне поняття або літературна гіпербола”.

Кожна людина має право керуватися в своєму особистому житті власним життєвим досвідом, проте коли від наявних поглядів і переконань, що належать до психосексуальної сфери, залежить благополуччя іншої людини, тоді тільки особистого досвіду може бути недостатньо. Виходячи лише з нього важко зробити поправки на реальне різноманіття характерів і доль, на об’єктивні закономірності формування сексуальності, на реальні статеві відмінності. Саме така ситуація залежності особливостей психосексуального розвитку однієї людини від уявлень, що склалися, про сексуальну сферу іншого характерна для стосунків між дитиною і її батьками, пацієнтом і його лікарем, вчителем і учнем.

Стало вже науковим фактом положення про те, що психосексуальний розвиток людини починається з формування статевої ідентичності немовляти, а вирішальну роль у цьому процесі відіграють дорослі. Саме соціалізація в сім’ї, а потім і у школі є хронологічно найпершими і визначальними етапами психосексуальної соціалізації людини.

Важливість і складність психосексуальної сфери, наявність неадекватних уявлень про психосексуальний розвиток людини і його прояви, а також брак наукового керівництва, спеціальної літератури робить актуальним завдання розробки і впровадження навчальних програм, що розкривають особливості психосексуального розвитку

людини. Знання закономірностей психосексуального розвитку можуть допомогти майбутнім психологам усвідомити і скоригувати свої уявлення про психосексуальність, зрозуміти механізми її становлення, знайти індивідуальний підхід до кожного пацієнта в рамках проблем його психосексуальної сфери.

Програма включає наукові узагальнення у розумінні закономірностей становлення людської сексуальності.

Курс належить до спеціальних професійних дисциплін, що вивчають спеціалісти, магістри напрямку “Психологія”.

Предметом курсу є психологія сексуальності.

Мета курсу – сформувані у студентів розуміння психологічної сексуальності і сексуального здоров'я.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів з основними етапами психосексуального розвитку людини;
- сформувані уявлення про сексуальність у контексті міждисциплінарних наук;
- визначити поняття сексуального здоров'я і відхилення від норми;
- ознайомити з основними принципами і напрямками статевого виховання;
- визначити поняття сексуальної гармонії і дисгармонії;
- сформувані загальні навички діагностики і корекції сексуальних проявів.

Відповідно до прийнятого в МАУП навчального плану програмою курсу “Психологія сексуальності” передбачено лекційні та семінарські форми занять, а також самостійна робота студентів під керівництвом викладача. Метою самостійної роботи студентів є засвоєння теоретичного матеріалу з рекомендованої літератури, аналіз сучасних психологічних досліджень з психології сексуальності, поданих у новітніх публікаціях.

Вимоги до знань та умінь

Студенти повинні ЗНАТИ:

- стать та етапи формування сексуальності;
- психосексуальний розвиток, його етапи;
- психофізіологію сексуальності;

- сексуальне здоров'я;
- сексуальну норму та патологію;
- розлади статевої ідентифікації;
- сексуальні розлади;

УМІТИ:

- дослідити сексуальну гармонію подружньої пари;
- ідентифікувати проблеми сексуального характеру.

Вивчення курсу базується на знанні таких дисциплін, як “Загальна психологія”, “Вікова психологія”, “Психофізіологія”, “Психологія сім’ї”, “Медична психологія”, “Психологічне консультування”, “Психотерапія та психокорекція”.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Сексологія як галузь наукових знань
1	Місце сексології у системі наук
2	Історія сексології. Методи сексологічних досліджень
	Змістовий модуль II. Біологія сексуальної поведінки та психологічні аспекти сексуальності
3	Біологія сексуальної поведінки. Психофізіологія сексуальності
4	Психосексуальний розвиток. Стать, гендер і сексуальність
5	Психологічні аспекти сексуальності. Сексуальна норма та сексуальна гармонія
6	Види сексуальної поведінки
	Змістовий модуль III. Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади
7	Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади. Розлади статевої ідентифікації (РСІ)
8	Захворювання, що передаються статевим шляхом. СНІД
9	Психотерапія сексуальних розладів. Сексуальна терапія

1	2
10	Змістовий модуль IV. Сексуальна культура Сексуальність і культура. Соціокультурний підхід в сексології
11	Історичні особливості ероса
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ”

Змістовий модуль I. Сексологія як галузь наукових знань

Тема 1. Місце сексології у системі наук

Сексологія – галузь наукових знань про біологічні, психічні та соціальні аспекти статевих стосунків. Місце сексології у системі наук. Міждисциплінарні зв'язки сексології. Внутрішньодисциплінарні тенденції. Предмет сексології. Місце психології у вивченні сексуальної поведінки і установок. Етичні проблеми сексології.

Аспекти сексуальності (біологічний, психологічний, соціальний, клінічний, поведінковий).

Література [1–5; 12; 14; 28; 29; 32]

Тема 2. Історія сексології. Методи сексологічних досліджень

Короткий огляд історії сексології. Чотири періоди розвитку сексології: доісторичний; період спостереження та донанукових досліджень; період досексологічних знань, період сексологічних знань.

Актуальність сексологічних досліджень.

Методи сексологічних досліджень. Міждисциплінарний характер сексологічних досліджень.

Література [1; 3; 5; 12; 14; 30; 31; 35; 36]

Змістовий модуль II. Біологія сексуальної поведінки та психологічні аспекти сексуальності

Тема 3. Біологія сексуальної поведінки. Психофізіологія сексуальності

Анатомія і фізіологія статевих органів. Основні форми статевого життя людини (А. Кінзі, Г. С. Васильченко). Екстрагенітальні форми статевого життя. Генітальні форми статевого життя (сурогатні та вікарні (замісні) форми статевої активності; сурогатні форми коїтусу, нормативний гетеросексуальний коїтус; орогенітальні (лабіогенітальні) контакти (кейра, феліяція, кунілінгус); сексуальні дії з тваринами).

Психофізіологія статевого акту (дослідження У. Мастерса і В. Джонсон).

Література [3; 6; 7; 9; 10; 13; 16; 20; 21; 33; 34]

Тема 4. Психосексуальний розвиток. Стать, гендер і сексуальність

Психосексуальний розвиток та статева соціалізація. Поняття статі та статево-рольових стереотипів. Етапи формування і проявів сексуальності. Етапи психосексуального розвитку. Поняття статі і гендера, їх співвідношення. Діалектика вродженого і вихованого. Поняття статевої і гендерної ідентичності. Гендерна дисфорія і проблема зміни статі. Сексуальний сценарій та його компоненти.

Чоловіча та жіноча сексуальність. Статевий диморфізм і гендерна соціалізація. Особливості чоловічої сексуальної психології. Загальні та індивідуальні риси чоловічого та жіночого оргазму. Ставлення чоловіків і жінок до дошлюбних та позашлюбних зв'язків. Індивідуально-типологічні особливості сексуальних сценаріїв. Сексуальність і життєвий шлях. Сексуальність і вік. Психологічні особливості дитячої сексуальності. Статеве дозрівання та типові проблеми підліткової і юнацької сексуальності. Мастурбація. Динаміка підліткової сексуальності в сучасній Україні.

Динаміка та особливості подружньої сексуальності залежно від віку і подружнього стажу. Сексуальність дорослої людини. Психосексуальні проблеми людей похилого і старечого віку.

Репродукція. Попередження вагітності. Переривання вагітності.

Література [3; 6; 7; 9; 10; 13; 16; 20; 21; 23; 24]

Тема 5. Психологічні аспекти сексуальності. Сексуальна норма та сексуальна гармонія

Теорії кохання. Романтичне кохання. Любов — дружба. Біологічна складова кохання. Кохання і секс. Кохання та шлюб. Компоненти міжособистісної інтимності. Різниця між статями в інтимних відносинах. Проблеми інтимної близькості. Процес комунікації.

Сексуальна норма та сексуальна гармонія: сучасне розуміння норми в сексології, партнерська норма (критерії Сексологічного інституту Гамбурга). Компоненти сексуальної гармонії подружньої пари: соціально-психологічна, психологічна, сексуально-поведінкова, сексуально-фізіологічна взаємна адаптація. П'ять шлюбних факторів, їх значущість та практичне оцінювання (Г. С. Васильченко): фізичний; матеріальний; культурний; сексуальний; психологічний. Механізми психологічного захисту при сексуальній дисгармонії подружньої пари. Варіанти сексуальної дисгармонії подружньої пари.

Література [3; 6; 7; 9; 10; 13; 16; 20; 21]

Тема 6. Види сексуальної поведінки

Основні функції і мотиви людської сексуальності. Відмінність сексуальної поведінки від репродуктивної. Поняття сексуальної орієнтації. Петеросексуальність. Гомосексуальність.

Бісексуальність. Секс наодинці. Сексуальна агресія. Форми гетеросексуальної поведінки.

Походження гомосексуальності. Біологічні теорії. Психологічні теорії. Сексуальна техніка геїв і лесбіянок. Мастурбація. Сексуальне збудження і сон. Сексуальні фантазії. Еротика та порнографія. Згвалтування. Інцест. Сексуальні домагання. Форми і методи соціального контролю за сексуальною поведінкою.

Комерційний секс і його соціально-психологічні функції. Різновидності сексуально-еротичних матеріалів та їх вплив на сексуальну поведінку. Соціально-психологічні та моральні проблеми сексуального насилля. Способи правової охорони дітей і неповнолітніх.

Література [2; 4; 6; 7; 9; 10; 17; 23; 27]

Змістовий модуль III. Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади

Тема 7. Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади. Розлади статевої ідентифікації (РСІ)

Що таке здоровий і безпечний секс? Психологічні аспекти сексуальної гігієни і контрацепції. Сучасні підходи до розуміння сексуальних розладів. Сексуальна орієнтація.

Психологічні аспекти патогенезу сексуальних розладів. Етіологія сексуальних розладів. Сексуальні розлади, що не зумовлені органічними ураженнями чи хворобами (відсутність інтересу; відсутність задоволення; відсутність фізіологічних реакцій, необхідних для ефективної сексуальної взаємодії; неможливість контролювати чи пережити оргазм). Розлади сексуальної переваги: фетишизм, ексгібіціонізм, вуайеризм, педофілія, садомазохізм. Психологічні та поведінкові розлади, пов'язані із статевим (психосексуальним) розвитком та статевою орієнтацією. Сучасні погляди на причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації. Методи дослідження пацієнтів з РСІ. Клінічна та соціально-психологічна оцінка транссексуалізму. Соціально-психологічні аспекти трансвестизму. Клінічне та соціально-психологічне оцінювання гомосексуалізму. Медико-психологічна допомога особам з РСІ.

Література [2–5; 11; 21; 25–27]

Тема 8. Захворювання, що передаються статевим шляхом (ЗПСШ). Синдром набутого імунodefіциту (СНІД)

ЗПСШ (гонорея, сифіліс, хламідійні інфекції, генітальний герпес, вірусний гепатит, гострокінцеві конділоми, контагіозний молюск, пласциді, трихомонадні інфекції, кандідози, вагініт, бактерійний вагіноз).

Психосоціальні аспекти ЗПСШ. Походження, біологія ВІЛ. Шляхи передавання, профілактика СНІДу. Виявлення, періоди ВІЛ-інфекції. Соціально-психологічні фактори профілактики СНІДу і хвороб, що передаються статевим шляхом. Стратегія, форми і методи сексуальної просвіти.

Література [1; 2; 4; 9; 17; 18; 22; 32]

Тема 9. Психотерапія сексуальних розладів. Сексуальна терапія

Структурний аналіз сексуальних розладів. Основні особливості та загальні принципи терапії сексуальних розладів. Особливості індивідуальної та подружньої терапії сексуальних розладів. Сімейно-сексуальні дисгамії. Сімейна психотерапія в реабілітації сексуальних розладів.

Сучасні концепції сексуальної терапії. Психологічне дослідження при визначенні стратегії та тактики терапії. Еротичні прийоми психотерапії сексуальних розладів. Роль психодинаміки в терапії сексуальних розладів. Психотерапевтична допомога хворим на ЗППШ та СНІД.

Література [1; 3; 10; 11; 15; 16; 19; 24]

Змістовий модуль IV. Сексуальна культура

Тема 10. Сексуальність і культура. Соціокультурний підхід в сексології

Поняття сексуальної культури та її елементи. Соціокультурний підхід в сексології. Відображення поглядів на сексуальність в міфології.

Транскультуральні відмінності у ставленні до сексуальності. Сексуальні символи в традиціях, звичаях, обрядах, фольклорі, літературі, мистецтві. Сексуальність і релігія. Поняття статевої моралі. Сучасні особливості ставлення до сексуальності.

Література [1; 3; 10; 11; 15; 16; 19; 24; 30; 31; 33]

Тема 11. Історичні особливості ероса

Сексуальна культура дохристиянської Русі. Моральні норми православ'я та проблеми їх реалізації. Сексуальність і шлюбно-сімейні стосунки: тенденції та прогнози розвитку інституту сім'ї. Сексуальна культура срібного століття. Радянська сексофобія та її наслідки.

Особливості розвитку української еротичної культури. Сучасний стан сексуальної культури в Україні.

Література [1; 3; 10; 11; 15; 16; 19; 24; 30; 31; 33]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Місце сексології у системі наук.
2. Предмет сексології. Міждисциплінарні зв'язки сексології.
3. Місце психології у вивченні сексуальної поведінки і установок.
4. Етичні проблеми сексології.
5. Аспекти сексуальності (біологічний, психологічний, соціальний, клінічний, поведінковий).
6. Чотири періоди розвитку сексології: доісторичний; період спостереження та донаукових досліджень; період досексологічних знань, період сексологічних знань.
7. Актуальність сексологічних досліджень.
8. Методи сексологічних досліджень.
9. Анатомія і фізіологія статевих органів.
10. Основні форми статевого життя людини (А. Кінзі, Г. С. Васильченко).
11. Психофізіологія статевого акту (дослідження У. Мастерса і В. Джонсон).
12. Психосексуальний розвиток та статева соціалізація.
13. Поняття статі та статево-рольових стереотипів.
14. Етапи формування і проявів сексуальності.
15. Етапи психосексуального розвитку.
16. Поняття статі і гендера, їх співвідношення.
17. Поняття статевої і гендерної ідентичності.
18. Гендерна дисфорія і проблема зміни статі.
19. Сексуальний сценарій та його компоненти.
20. Чоловіча та жіноча сексуальність.
21. Статевий диморфізм і гендерна соціалізація.
22. Особливості чоловічої сексуальної психології.
23. Загальні та індивідуальні риси чоловічого та жіночого оргазму.
24. Індивідуально-типологічні особливості сексуальних сценаріїв.
25. Сексуальність і вік.
26. Психологічні особливості дитячої сексуальності.
27. Статеве дозрівання та типові проблеми підліткової і юнацької сексуальності.
28. Сексуальність дорослої людини.
29. Психосексуальні проблеми людей похилого та старечого віку.

30. Теорії кохання.
31. Біологічна складова кохання.
32. Компоненти міжособистісної інтимності.
33. Різниця між статями в інтимних відносинах.
34. Проблеми інтимної близькості. Процес комунікації.
35. Сексуальна норма та сексуальна гармонія: сучасне розуміння норми в сексології.
36. Партнерська норма (критерії Сексологічного інституту Гамбурга).
37. Компоненти сексуальної гармонії подружньої пари: соціально-психологічна, психологічна, сексуально-поведінкова, сексуально-фізіологічна взаємна адаптація.
38. П'ять шлюбних факторів, їх значущість та практичне оцінювання (Г. С. Васильченко): фізичний; матеріальний; культурний; сексуальний; психологічний.
39. Механізми психологічного захисту при сексуальній дисгармонії подружньої пари.
40. Варіанти сексуальної дисгармонії подружньої пари.
41. Основні функції і мотиви людської сексуальності.
42. Відмінність сексуальної поведінки від репродуктивної.
43. Поняття сексуальної орієнтації.
44. Форми і методи соціального контролю за сексуальною поведінкою.
45. Комерційний секс і його соціально-психологічні функції.
46. Різновидності сексуально-еротичних матеріалів та їх вплив на сексуальну поведінку.
47. Соціально-психологічні та моральні проблеми сексуального насилля.
48. Способи правової охорони дітей і неповнолітніх.
49. Що таке здоровий і безпечний секс?
50. Психологічні аспекти сексуальної гігієни і контрацепції.
51. Сучасні підходи до розуміння сексуальних розладів.
52. Психологічні аспекти патогенезу сексуальних розладів.
53. Сексуальні розлади, що не зумовлені органічними ураженнями чи хворобами.
54. Розлади сексуальної переваги: фетишизм, ексгібіціонізм, вуайеризм, педофілія, садомазохізм.

55. Психологічні та поведінкові розлади, пов'язані із статевим (психосексуальним) розвитком та статевою орієнтацією.
56. Сучасні погляди на причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації.
57. Методи дослідження пацієнтів з РСІ.
58. Клінічне та соціально-психологічне оцінювання транссексуалізму.
59. Соціально-психологічні аспекти трансвестизму.
60. Клінічне та соціально-психологічне оцінювання гомосексуалізму.
61. Медико-психологічна допомога особам з РСІ.
62. Захворювання, що передаються статевим шляхом (ЗПСШ), їх характеристика.
63. Психосоціальні аспекти ЗПСШ.
64. Походження, біологія ВІЛ.
65. Шляхи передавання, профілактика СНІДу.
66. Виявлення, періоди ВІЛ-інфекції.
67. Соціально-психологічні фактори профілактики СНІДу.
68. Соціально-психологічні фактори профілактики хвороб, що передаються статевим шляхом.
69. Стратегія, форми і методи сексуальної просвіти.
70. Основні особливості та загальні принципи терапії сексуальних розладів.
71. Особливості індивідуальної та подружньої терапії сексуальних розладів.
72. Сімейно-сексуальні дисгамії.
73. Сімейна психотерапія в реабілітації сексуальних розладів.
74. Сучасні концепції сексуальної терапії.
75. Психологічне дослідження при визначенні стратегії та тактики терапії.
76. Еротичні прийоми психотерапії сексуальних розладів.
77. Роль психодинаміки в терапії сексуальних розладів.
78. Психотерапевтична допомога хворим на ЗПСШ та СНІД.
79. Поняття сексуальної культури та її елементи.
80. Транскультуральні відмінності у ставленні до сексуальності.
81. Сексуальні символи в традиціях, звичаях, обрядах, фольклорі, літературі, мистецтві.
82. Сексуальність і релігія.

83. Поняття статевої моралі.
84. Сучасні особливості ставлення до сексуальності.
85. Моральні норми православ'я та проблеми їх реалізації.
86. Сексуальність і шлюбно-сімейні стосунки: тенденції та прогнози розвитку інституту сім'ї.
87. Сексуальна культура срібного століття.
88. Радянська сексофобія та її наслідки.
89. Особливості розвитку української еротичної культури.
90. Сучасний стан сексуальної культури в Україні.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

З метою контролю засвоєння знань студентів з дисципліни “Психологія сексуальності” навчальним планом передбачено виконання контрольної роботи у формі реферату і складання комплексного заліку (екзаменаційного іспиту). Мета контрольної роботи з психології сексуальності — визначити рівень засвоєння студентами знань з таких питань, як стать та етапи формування сексуальності; психо-сексуальний розвиток, його етапи; психофізіологія сексуальності; сексуальне здоров'я; сексуальна норма та патологія; розлади статевої ідентифікації; сексуальні розлади.

Номер варіанта теми контрольної роботи з психології сексуальності для кожного студента визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Діалектика уродженого і вихованого.
2. Місце психології у вивченні сексуальної поведінки і установок.
3. Етичні проблеми сексології.
4. Сексуальна культура дохристиянської Русі.
5. Моральні норми православ'я та проблеми їх реалізації.
6. Сексуальність і шлюбно-сімейні стосунки.
7. Особливості розвитку української еротичної культури.
8. Сучасний стан сексуальної культури в Україні.
9. Сексуальна норма та сексуальна гармонія
10. Динаміка підліткової сексуальності в сучасній Україні.
11. Динаміка та особливості подружньої сексуальності.
12. Сексуальність дорослої людини.

13. Психосексуальні проблеми людей похилого та старечого віку.
14. Любов — дружба.
15. Кохання і секс.
16. Кохання та шлюб.
17. Механізми психологічного захисту при сексуальній дисгармонії.
18. Варіанти сексуальної дисгармонії подружньої пари.
19. Психосексуальний розвиток та статева соціалізація.
20. Етапи формування і проявів сексуальності.
21. Етапи психосексуального розвитку.
22. Поняття статі і гендера, їх співвідношення.
23. Форми і методи соціального контролю за сексуальною поведінкою.
24. Комерційний секс і його соціально-психологічні функції.
25. Сексуально-еротичні матеріали та їх вплив на сексуальну поведінку.
26. Соціально-психологічні та моральні проблеми сексуального насилля.
27. Психологічні та поведінкові розлади, пов'язані з психосексуальним розвитком та статевою орієнтацією.
28. Причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації.
29. Соціально-психологічні фактори профілактики СНІДу.
30. Стратегія, форми і методи сексуальної просвіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Буртянский Д. Л., Кришталь В. В., Смирнов Г. В.* Медицинская сексология. — Саратов, 1990.
2. *Браун Д., Педдер Дж.* Введение в психотерапию: Принципы и практика психодинамики. — М.: Независимая фирма "Класс", 1998.
3. *Ворник Б. М.* Расстройства половой идентификации. — К., 1998.
4. *Гери Ф. Келли.* Основы современной сексологии. — СПб., 2000.
5. *Геодакян В. А.* Теория дифференциации полов в проблемах человека // Человек в системе наук. — М.: Наука, 1989.
6. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. — М., 1986.

7. *Исаев Д. Н., Каган В. Е.* Психогигиена пола у детей. — Л.: Медицина, 1986.
8. *Каган В. Е.* Воспитатели о сексологии. — М.: Педагогика, 1991.
9. *Каприо Ф.* Многообразие сексуального поведения. — М.: Аргания, 1995.
10. *Каган В. Е.* Воспитателю о сексологии. — М., 1991.
11. *Кон И. С.* Психология ранней юности. — М., 1989.
12. *Кон И. С.* Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1989.
13. *Кон И. С.* Сексуальная культура в России. — М.: ОГИ, 1997.
14. *Куттер Петер.* Любовь, ненависть, зависть, ревности. Психологический анализ страстей. — СПб.: Б. С. К., 1998.
15. *Кришталь В. В.* Сексуальна гармонія подружньої пари. — К., 1990.
16. *Лосева В. К., Луньков А. И.* Психосексуальное развитие ребенка. — М.: А. П. О., 1995.
17. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. — М., 1998.
18. *Обухова Л. Ф.* Детская психология: теории, факты, проблемы. — М.: Тривола, 1995.
19. *Орлов Ю. М.* Статевий розвиток і виховання: Книга для вчителя. — М.: Освіта, 1993.
20. *Потемкина О. Ф.* Психология сексуальности: История и методы исследования. — М.: Ин-т психологии РАН, 1993.
21. *Сексопатология:* Справочник / Под ред. Г. С. Васильченко. — М., 1990.
22. *Хорни Карен.* Женская психология. — СПб.: Восточно-Европейский институт психоанализа, 1993.
23. *Щеглов Л. М.* Мужская сексуальность. — СПб.: Бельведер, 1994.
24. *Щеглов Л. М.* Психосоматическая модель сексуальных расстройств. — СПб.: Изд-во С.-Петербург. мед. акад. последипломного образования, 1993.
25. *Щеглов Л. М.* Сексология и сексопатология: Врачу и пациенту. — СПб.: РИЦ “Культ.-информ.-пресс”, 1998.
26. *Эриксон Э. Р.* Идентичность: юность и кризис. — М.: Издат. группа “Прогресс”, 1996.

Додаткова

27. *Каган В. Е.* Психосексуальное воспитание детей и подростков. — Л., 1990.
28. *Кон И. С.* Вкус запретного плода. — М., 1997.
29. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Мастерс и Джонсон о любви и сексе: В 2 ч. — СПб.: СП “Ретур”, 1991.
30. *Москаленко В. Д.* Мифы и реальность интимности. — М.: Пано-рама, 1992.
31. *Психоанализ* детской сексуальности / З. Фрейд, Абрам, Г. Юнг. — СПб: Союз, 1997.
32. *Персональный сайт И. С. Кона* — <http://sexology.narod.ru/>
33. *Сайт “Сексология и сексуальное здоровье”* — <http://autoeros.stealth.ru/>
34. *Фрейд З.* Психоаналитические этюды. — Минск: Белорусь, 1991.
35. *Эриксон Е. Г.* Детство и общество. — СПб.: Ленато, АСТ, Фонд “Университет. кн.”, 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Психологія сексуальності”	5
Зміст дисципліни “Психологія сексуальності”	6
Питання для самоконтролю	11
Вказівки до виконання контрольної роботи	14
Теми контрольних робіт.....	14
Список літератури	15

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *О. М. Каденко*

Зам. № ВКЦ-3758

Підп. до друку 25.02.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.
Ум. друк. арк. 1,05. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*